

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 28. ledna 2020 ve věcech č. 30226/10 a 4 další – *Ali Riza a ostatní proti Turecku*

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že rozhodčí komise Turecké fotbalové federace, která pravomocně rozhodovala ve sporech majetkové povahy týkajících se činnosti profesionálního fotbalisty a rozhodčího, nesplňovala požadavky článku 6 Úmluvy na nezávislý a objektivně nestranný soud.

I. Skutkové okolnosti

První stěžovatel byl profesionálním fotbalistou hrajícím za jeden z klubů turecké nejvyšší fotbalové ligy. V lednu 2008 klub kvůli neshodám opustil. K rozvázání smlouvy došlo o tři měsíce později. Stěžovatel i klub vůči sobě následně uplatňovali různé finanční nároky z titulu porušení smlouvy. Jelikož mezi nimi nedošlo k dohodě, obrátili se na komisi pro řešení sporů Turecké fotbalové federace (TFF). Ta rozhodla, že stěžovatel neoprávněně ukončil smlouvu, a uložila mu zaplatit klubu cca 155 tis. eur a zakázala mu po dobu čtyř měsíců podepsat profesionální smlouvu s jiným klubem. K odvolání stěžovatele se věcí zabývala rozhodčí komise TFF, která shledala, že nejen stěžovatel, ale i klub porušil smlouvu. Po započtení vzájemných nároků, které uznala, určila výši náhrady, kterou měl stěžovatel klubu zaplatit, na cca 61 tis. eur. Zákaz podpisu smlouvy komise zrušila.

Druhý, třetí a čtvrtý stěžovatelé byli amatérskými fotbalisty, proti kterým sekretariát TFF zahájil v dubnu 2008 před etickou komisí TFF disciplinární řízení pro podezření z ovlivňování zápasů. Etická komise stěžovatele shledala vinnými a uložila jim zákaz veškeré činnosti související s fotbalem po dobu jednoho roku. Stěžovatelé se odvolali k rozhodčí komisi TFF, která však rozhodnutí etické komise potvrdila.

Pátý stěžovatel byl pomezním rozhodčím, který byl nasazován do zápasů první a druhé fotbalové ligy. V červenci 2015 ústřední komise rozhodčích TFF upřesnila kritéria pro výkon funkce pomezního rozhodčího, dle nichž následně sestavila seznam pomezních rozhodčích, kteří budou mít od nové sezóny oprávnění působit v nejvyšších dvou ligách. Stěžovatel mezi nimi již nefiguroval a byl komisí zařazen na seznam oblastních rozhodčích. Stěžovatel toto rozhodnutí napadl u rozhodčí komise TFF, která nicméně rozhodnutí ústřední komise rozhodčích potvrdila.

Ve všech případech byla rozhodnutí rozhodčí komise konečná a nebylo možné je nechat přezkoumat soudem.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

A. K NAMÍTANÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODST. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že řízení před rozhodčí komisí TFF nevyhovělo požadavkům nestrannosti a nezávislosti zakotveným v čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

a) K použitelnosti článku 6 Úmluvy

Druhý, třetí a čtvrtý stěžovatel tvrdili, že v jejich případě bylo řízení před rozhodčí komisí trestním řízením ve smyslu článku 6 Úmluvy. Soud s odkazem na kritéria vytýčená ve věci *Engel a ostatní proti Nizozemsku* (č. 5100/71 a další, rozsudek pléna ze dne 8. června 1976, § 82) uvedl, že řízení nebylo dle vnitrostátního práva trestním řízením, účelem zavedení předmětného disciplinárního deliktu bylo bojovat proti nesportovnímu jednání a maximálním trestem, který stěžovatelům mohl být uložen, byl zákaz činnosti na dobu tří let. Jednotlivé i kumulativní posouzení těchto skutečností vede dle Soudu k závěru, že řízení nebylo trestním řízením v autonomním smyslu, jenž tomuto pojmu dává článek 6 Úmluvy.

Dle Soudu se na řízení těchto tří stěžovatelů nevztahovala ani občanskoprávní složka článku 6 Úmluvy. Stěžovatelé byli amatérští fotbalisté, a proto se zákaz činnosti netýkal práva vykonávat povolání. Byť stěžovatelé tvrdili, že navzdory pravidlům TFF, která neumožňují, aby amatérští fotbalisté dostávali odměnu, je běžnou praxí, že i amatérští fotbalisté pobírají od svých klubů plat, nepředložili Soudu žádný dokument osvědčující, že skutečně plat pobírali. Zákaz činnosti tedy pro stěžovatele neměl majetkové dopady.

Soud proto odmítl stížnost druhého, třetího a čtvrtého stěžovatele pro neslučitelnost *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy.

Situace byla nicméně dle Soudu jiná u prvního a pátého stěžovatele. Řízení ve věci prvního stěžovatele mělo majetkový rozměr a vyvěralo ze smluvního vztahu dvou soukromých osob. Rozhodnutí ve věci pátého stěžovatele mělo vliv na jeho kariéru a znamenalo pro něj i pokles příjmů. Na tato dvě řízení se proto vztahovala občanskoprávní složka článku 6 Úmluvy.

b) K odůvodněnosti stížností prvního a pátého stěžovatele

Soud při své analýze merita projednávané věci postupoval obdobně jako ve věci *Mutu a Pechstein proti Švýcarsku* (č. 40575/10 and 67474/10, rozsudek ze dne 2. října 2018) a zabýval se postupně otázkou, zda bylo řízení před rozhodčí komisí TFF případem dobrovolné či povinné arbitráže a zda lze rozhodčí komisi považovat za nezávislý a nestranný soud, jak to vyžaduje čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Obecné zásady použitelné na posouzení uvedených otázek byly shrnuty v citované věci, a to po řadě v § 92–96 a 138–144.

1. K povaze řízení před rozhodčí komisí

V projednávané věci byly k rozhodování sporů, které stěžovatelé vedli, na základě zákona o TFF a turecké ústavy příslušné jen sportovní orgány. Stěžovatelé neměli možnost volby a nemohli se obrátit na soud, a to ani za účelem přezkumu vydaného rozhodčího nálezu. Šlo tedy o případy povinné arbitráže, což účastníci řízení nespochybovali. Zvláštní povaha sporů v oblasti fotbalu dle Soudu nemůže stěžovatele zbavit záruk spravedlivého procesu zakotvených v článku 6 Úmluvy, a tyto záruky tudíž měla rozhodčí komise splňovat.

2. K nestrannosti a nezávislosti rozhodčí komise

Podle mínění Soudu byla rozhodčí komise soudem zřízeným zákonem ve smyslu článku 6 Úmluvy, jelikož ústava, zákon o TFF a vnitřní předpisy TFF jasně stanovily, že příslušné spory bude rozhodovat tato komise, a dostatečně podrobně upravovaly její složení, požadavky na kvalifikaci jejích členů, délku jejich mandátu i pravidla řízení před ní. Stěžovatelé soustředili svoje námitky na problematiku nezávislosti a objektivní nestrannosti členů rozhodčí komise. Soud se rozhodl tyto aspekty kvůli jejich provázanosti posoudit společně a přezkoumat postupně různé rysy statusu rozhodčí komise.

Soud předně konstatoval, že uvážení představenstva TFF při jmenování členů rozhodčí komise omezovaly jen stanovené kvalifikační předpoklady pro výkon funkce rozhodce. To dle Soudu samo o sobě nezávislost a nestrannost komise neohrožuje za předpokladu, že po svém jmenování nebudou rozhodci vystaveni žádnému nátlaku, nebudou dostávat žádné pokyny a budou vykonávat své funkce zcela nezávisle. Stěžovatelé na přítomnost nátlaku nebo pokynů při projednávání jejich případů nepoukazovali a nic takového neodhaloval ani spisový materiál. Zbylo proto posoudit, zda rozhodci vykonávali své funkce s požadovanou mírou nezávislosti.

Soud konstatoval, že v představenstvu TFF tvoří většinu funkcionáři klubů a jen menšinu bývalí hráči a rozhodčí. Rozhodčí komise je pak výlučně složena z laiků s právnickým vzděláním s nejméně pětiletou praxí; ve výsledku to jsou nejčastěji advokáti nebo akademici specializovaní na sportovní právo, což samo o sobě nepředstavuje problém.

Rozhodci však nepožívají imunity a za výkon funkce mohou čelit žalobě. Nejsou ani vázáni žádnými profesními pravidly a neskládají při jmenování ani později žádný slib. Délka jejich mandátu je úzce svázána s mandátem představenstva: rozhodce sice nemůže být odvolán, ale výkon jeho funkce končí

s uplynutím mandátu představenstva, které ho jmenovalo. Toto spojení s výkonnou složkou TFF dle Soudu zpochybňuje nezávislost a nestrannost rozhodčí komise.

Naproti tomu skutečnost, že je výše odměny a nákladů rozhodců určována představenstvem, sama o sobě neznamená, že rozhodčí komise není nestranná a nezávislá.

Soud dále podotkl, že chybí pravidla pro vyloučení rozhodců z rozhodování v konkrétní věci. Účastník řízení sice může namítat podjatost, rozhodce však není povinen uvést skutečnosti, které by mohly jeho nestrannost a nezávislost ovlivnit, a neexistují žádná pravidla pro rozhodování o případné námitce podjatosti.

Dle Soudu tedy existuje řada silných organizačních a strukturálních spojení mezi představenstvem a rozhodčí komisí, která svědčí o citelném vlivu, který představenstvo na fungování komise má. Aniž toto spojení vytváří hierarchický vztah, ukazuje, jak významný vliv má představenstvo na fungování rozhodčí komise.

Soud dále posoudil, zda byla rozhodčí komise tvořena členy, které nelze považovat za nezávislé a objektivně či subjektivně nestranné vůči profesním organizacím, které byly nevyhnutelně účastníky takových řízení, jaká stěžovatelé vedli. Skutečnost, že hráči a rozhodčí nemají v představenstvu stejnou míru zastoupení jako kluby, může být považována za okolnost, která kluby v řízení před komisí týkajících se sporů vyvěrajících ze smluv mezi kluby a hráči či sporů týkajících se organizačních záležitostí zvýhodňuje. Ačkoli zájmy klubů nemusí být vždy totožné, výsledek sporu mezi klubem a hráčem může mít vliv na výsledek budoucích obdobných sporů a rozhodnutí ve prospěch jednoho hráče může posloužit jako precedens pro spory jiných hráčů s jejich kluby.

Soud proto dospěl k závěru, že z důvodu výše popsaných strukturálních nedostatků rozhodčí komise vyvěrajících z rozsáhlých pravomocí představenstva TFF ohledně fungování komise měli stěžovatelé legitimní důvod pochybovat, že při nedostatku odpovídajících záruk proti vnějšímu tlaku, zejména ze strany představenstva, budou rozhodci přistupovat k jejich věci s nezbytnou nezávislostí a nestranností. Došlo proto k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

B. K POUŽITÍ ČLÁNKU 46 ÚMLUVY

Soud konstatoval, že projednávaná věc odhaluje systémový problém v rozhodování fotbalových sporů v Turecku. Řádný výkon rozsudku proto vyžaduje přijetí řady obecných opatření přinášejících reformu rozhodování sporů orgány TFF tak, aby rozhodčí komise byla strukturálně a funkčně oddělena od představenstva TFF a požívala dostatečně nezávislého postavení, které odpovídá jejím pravomocím.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Bošnjak v souhlasné části svého odděleného stanoviska vyjádřil názor, že rozhodčí komise nesplňuje požadavky nestrannosti a nezávislosti toliko ze dvou důvodů: kvůli absenci imunity rozhodců a svázáním funkčního období rozhodce s funkčním obdobím představenstva TFF. Dle soudce však složení představenstva, kde jsou početnější funkcionáři klubů, nezavdává pochybnosti, že by rozhodčí komise měla být nakloněna rozhodovat spíše ve prospěch klubů.

V nesouhlasné části odděleného stanoviska soudce uvedl, že byt' není možné určit, jak by rozhodčí komise rozhodla, pokud by existovaly náležité záruky její nezávislosti, Soud měl stěžovatelům přiznat určitou náhradu majetkové škody, a to na základě doktríny „ztráty skutečných příležitostí“, jak učinil zejména ve věcech *Produkcija Plus storitveno podjetje d. o. o. proti Slovinsku* (č. 47072/15, rozsudek ze dne 23. října 2018, § 66 a 67), *Pélissier a Sassi proti Francii* (č. 25444/94, rozsudek velkého senátu ze dne 25. března 1999, § 80) či *Miessen proti Belgii* (č. 31517/12, rozsudek ze dne 18. října 2016, § 78).